

O INVENȚIE MILITARĂ DEOSEBITĂ – STATUL MAJOR

Marian BOZA*

De-a lungul istoriei, în toate conflictele militare, mai mari sau mai mici, toți comandanții militari au fost secondați de un grup de militari, care-i asistau și participau la luarea deciziilor. Aveau dimensiuni variate, care depindeau de simpla voință a liderului militar suprem, atribuții și putere de influență la fel de variate, și, de cele mai multe ori, se formau ad-hoc atunci când nevoile războiului o cereau. Suntem departe de perioada ce precede Primul Război Mondial, când efectivele de pace ajung la dimensiuni impresionante, iar preconizatele efective calculate în eventualitatea mobilizării generale ating valori de milioane la actorii cei mai importanți.

Înainte de secolul XIX, armatele înaintau lent, pe jos, Frederic cel Mare, George Washington și ducele de Wellington trimiteau iscoade călare ca să inspecteze terenul și să încerce să localizeze dușmanul, iar în acest timp elaborau strategia de luptă. În ajunul confruntării cu inamicul, Napoleon avea foarte clar în minte cum o să-și detașeze armatele și care va fi poziția adversarului; își elabora strategia de luptă și dădea ordine pentru a doua zi. Acest lucru era acum imposibil, o armată care nu își elabora strategia din timp era sortită pieririi.¹

Astfel, înainte de 1914, aceste state majore, atât cele generale, cât și cele de la nivelul marilor unități au parte de o atenție deosebită, având la dispoziție două modele europene – german și francez.

The Staff Officers' Field Manual of the United States Army, este menționat într-o lucrare ce apărea într-o a treia ediție în 1961, definește statul-major după cum urmează: „Statul major al unei unități este format din ofițerii care asistă comandantul în exercițiul său de comandă”. Aceeași lucrare continuă cu generalul Bronsart von Schellendorff, din Marele Stat Major al Germaniei, care a scris al lui tratat clasic privind organizarea și funcționarea statului major, intitulat „Îndatoririle Statului Major General”, cu prima ediție apărând la Berlin în 1876. În acesta el a definit statul major ca un fel de „asistenți ai comandantului”.²

Același organism militar german era definit ca un grup de militari foarte bine pregătiți, atent selectați din rândul ofițerilor a cărui funcție pe

* Școala Militară de Maiștri Militari a Forțelor Navale „Amiral Ion Murgescu”.

¹ MacMillan, Margaret, *Războiul care a pus capăt păcii: drumul spre 1914*, Editura Trei, București, 2015, p. 315.

² Hittle, J.D., *The military staff : its history and development*, Military Service Division, The Stackpole Company, Harrisburg, 3d Edition, 1961, p. 3.

timp de pace sau în război este de a asista conducerea armatei sau un general care comandă o forță de luptă cu elemente combinate de trupe în planificarea, controlul, dirijarea, coordonarea și supravegherea activităților tuturor elementelor subordonate militare în cel mai eficient posibil, susținându-se reciproc eforturi pentru a atinge un scop sau un obiectiv atribuit, sau în disponibilitate maximă să întreprindă asemenea eforturi. Liderul sau conducătorul ia decizii și dă comenzi; responsabilitatea Statului Major General este de a oferi tot sprijinul posibil asigurându-se că deciziile și comenzile sunt oportune, solide și eficiente.³

Deși definiția de bază a termenului de „stat major” este la fel în toate armatele, modul în care sunt organizate și regulile față de care ele funcționează diferă mult între diversele sisteme militare în toată lumea.

De obicei, armatele dobândeau un avantaj evident atunci când la cârmă se găsea un lider extraordinar sau, de cele mai multe ori, dețineau un plus tehnologic la categoria armament față de inamic.

Cu toate acestea, examinând exemplul prusac al creării Statului Major General la începutul secolului al XIX-lea, este oferit un exemplu care ilustrează o inovație militară administrativă non-tehnică, de mare succes, care nu numai că a asigurat foarte mult depășirea puterii militare napoleoniene, dar a continuat să rezoneze în Germania în perioada interbelică dintre Primul Război Mondial și Al Doilea Război Mondial. Crearea Statului Major Prusian a fost o inovație profund administrativă care nu a avut aproape nimic de-a face cu tehnologia și s-a născut dintr-o dorință prusacă de autoconservare în fața avantajelor asimetrice ale Grand Armée bazate pe reformele aduse de Revoluția Franceză și Napoleon.

Locotenent-colonelul Gerhard von Scharnhorst, „fiul unui fermier-arendăș și cândva sergent-major în artileria statului german Hanovra”, și-a asumat responsabilitatea pentru toate școlile militare prusace atunci când a fost trimis în staff-ul intendentului general la începutul anului 1801, la scurt timp după ce i-a fost conferită calitatea de nobil de către regele Frederic William al III-lea. Cunoscut pentru scrierile și publicațiile sale militare din anii 1790, până în iulie 1801, Scharnhorst și-a concentrat atenția asupra reformei armatei prusace prin crearea Militärische Gesellschaft la Berlin, iar în calitate de director al Militäarakademie „a devenit educatorul unei noi generații de ofițeri, reprezentanții unei noi generații care avea să joace un rol important în deceniile viitoare”, dintre care mulți erau destinați să formeze nucleul Statului Major Prusian. Începând din 1804, Scharnhorst a trecut înapoi la misiuni de teren, participând la bătăliile de la Auerstadt și de la

³ Dupuy, Trevor N., *A Genius for War: The German Army and General Staff, 1807-1945*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1977, p. 48.

Elyau, unde a fost respectiv rănit și a primit înalta decorație *Pour le Mérite*. Întorcându-se la Berlin ca general-maior în 1809, a preluat conducerea și a reorganizat Ministerul de Război Prusian, lucrând pentru a soluționa problema Prusiei:

...să facem față la enormitatea provocării franceze ... creând o diviziune specială însărcinată cu planurile de organizare și mobilizare și cu instruirea și educația în timp de pace ... pregătirea operațiunilor militare ... [și] pregătirea și direcția tactică și strategică ... [pentru armata prusacă].⁴

Creat cu patru secțiuni principale, noul Stat Major Prusian și-a asumat responsabilitatea pentru strategie și tactică, administrație internă, fortificații, artilerie și muniții, iar biroul regal de cartografiere „care avea sarcina hărților de război va fi [în curând] subordonat Statului Major General”. După crearea și organizarea sa, Statul Major General, împreună cu Statul Major Logistic și Statul Major de Adjutantură, a fost subordonat Ministerului de Război, consolidând efectiv autoritatea militară și plasându-l într-o singură organizație centrală. La scurt timp după aceea, șeful acestui personal nou creat a fost „numit cel mai înalt consilier al regelui [al Prusiei] în materie de război”.⁵

Unul dintre factorii care au contribuit la crearea Statului Major Prusian a fost conceptul de educație militară profesională, lucru pe care Scharnhorst însuși l-a exemplificat personal prin publicațiile și eforturile sale de șef al Milităarakademie. Ideea cultivării „luptătorilor învățați ... și a unui sistem de ofițeri educați și a unui sistem de personal perfecționat de *Bildung* - studiu profesional sistematic și cultivarea abilităților de luare a deciziilor” - a fost un concept pe care Scharnhorst și mulți dintre succesorii săi l-au înțeles pe deplin și astfel au lucrat pentru a-l insufla ofițerilor.⁶

La 15 octombrie 1810, Allgemeine Kriegsschule (Școala Generală de Război) a început cursurile pentru ofițerii de stat major. Din 1823, școala a trecut la cursuri de trei ani, un standard care a durat până la Primul Război Mondial. Aceste schimbări au adus atât un prestigiu sporit, cât și un respect deosebit pentru școală. Pentru a marca aceste schimbări, școala a fost redenumită Kriegsakademie în 1859.⁷

⁴ Bender, Jason M., “Non-Technical Military Innovation: The Prussian General Staff and Professional Military Education”, în *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/non-technical-military-innovation-the-prussian-general-staff-and-professional-military-educ>, accesat la 12 martie 2020.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Grossman, Luke G., *Command and General Staff Officer Education for the 21st Century: Examining the German Model*, School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth 2012, p. 5-6,

Un ofițer care dorea să participe la Kriegsakademie era obligat să obțină o recomandare de la comandantul său de regiment sau de batalion care să ateste capacitățile demonstrate ale aspirantului. Testul dur de admitere coroborat cu recomandarea de la comandant au fost folosite pentru a selecta ofițerii care urmau să fie admiși la Kriegsakademie. La începutul anilor 1900, doar 20% din cei 800 de solicitanți erau selectați pentru admitere la Kriegsakademie. „A reușit să atragă crème de la crème”.⁸

Pe de altă parte, generalul Hans von Seeckt, reorganizatorul armatei germane după Tratatul de la Versailles, a remarcat frecvent că sarcina Statului Major General nu a fost să producă genii, ci să se concentreze asupra instruirii oamenilor obișnuiți care să poată manifesta eficiență și bun simț.⁹

Una dintre caracteristicile remarcabile ale organizării militare germane a fost formarea unui corp specific de ofițeri de stat major. În majoritatea armatelor, funcțiile de stat major sunt completate dintr-un grup general de ofițeri calificați, deși deseori există ca premisă favorabilă absolvirea unui curs de stat major. Germanii, în schimb, au ales cei mai strălucitori ofițeri tineri în urma unei dure examinări de la gradul de căpitan și i-a trimis la Kriegsakademie (Academia de Război).

Succesele fenomenale ale armatelor prusace în războaiele din 1864, 1866 și 1871 au dat dovezi ample că acum era posibil să lovești mai puternic și mai repede decât niciodată; și că devenise necesar ca națiunile să dea o atenție deosebită la planificarea războiului în timpul păcii. În acest scop, a fost instituit un sistem al Statului Major General, într-o formă sau alta de către majoritatea marilor puteri după sfârșitul războiului franco-prusac în 1871.¹⁰

În 1871, Austria-Ungaria și-a dizolvat statul major ce se manifesta ca un corp închis și și-a limitat numirile în poziții de stat major la cei care au absolvit colegiul de război. Beck, numit șef al statului major general în

<https://www.semanticscholar.org/paper/Command-and-General-Staff-Officer-Education-for-the-Grossman/617dade5c6840fad5b510a922a1ace49fa4308e1?p2df>, accesat la 22 mai 2020.

⁸ *Ibidem*, p. 6

⁹ Görnitz, Walter, *History of the German General Staff. Its History and Structure 1657-1945*, Hollis and Carter, London, 1953, p. 128.

¹⁰ Hixson, John A., *The United States Army General Staff Corps, 1910-1917: Its Relationship to the Field Forces*, Rice University Electronic Theses and Dissertations, Houston, 1971, pp. 1-2, <https://scholarship.rice.edu/handle/1911/89095>, accesat la 22 mai 2020.

1881, și-a consolidat secțiunile operației și transport - ca în Germania – și și-a întărit independența față de ministru de război¹¹.

Statul major a devenit creierul care gândea, organiza și, într-un final, conducea acea armată mamut care tocmai lua naștere. Ofițerii strângeau informații despre alte armate, se asigurau că hărțile erau pregătite și actualizate și elaborau și testau strategii de luptă. Planul de război era susținut de sute de pagini conținând detalii la mobilizare și căi ferate – aceasta fiind probabil cea mai importantă parte a muncii depuse de statul major. Rapoartele includeau o mare varietate de informații, de la mărimea și viteza trenurilor până la programul și opririle acestora pentru alimentare. Germania – și la acest capitol era un model pentru alte armate europene – se asigurase de mult ca utilizarea, construcția și coordonarea căilor ferate să corespundă necesităților militare. În cadrul statului major german, Departamentul Feroviar număra înainte de 1914 circa 80 de ofițeri.¹²

O altă caracteristică este aceea că aproape toate posturile din Statul Major General erau deținute de ofițeri prusaci, majoritatea de origine nobilă, și atunci când erau 239 de funcții în 1888, și atunci când numărul a crescut la 625 în 1914¹³. Dacă vrem să urmărim o evoluție numerică, plecăm de 64 de posturi în 1857, ajungem la 135 în 1871, iar după unificare vedem creșterea din 1888 - 239, din care 197 aparțineau armatei prusace, 25 erau ai Statului Major bavarez, 10 erau saxoni și 7 din Württemberg.¹⁴

Înainte de Primul Război Mondial, se spunea în mod obișnuit că Europa găzduia cinci instituții cu reputația de a fi perfecte: Curia Romană, Parlamentul Britanic, Baletul Rus, Opera Franceză și Statul Major Prusac.¹⁵

În istoria sistemelor de stat major, se disting două abordări largi ale problemei: abordarea prusso-britanică care împarte responsabilitățile de stat major în două sau trei componente simple și conferă întâietate considerentelor operaționale, iar abordare franco-americană a „biroului”, în care statul-major este subdivizat în multe direcții funcționale. Originile primatului operațional sunt complexe, dar a fost inițiat de prusaci, adoptat de britanici și, de asemenea acceptat de ruși. Istoria abordării biroului este

¹¹ Strachan, Hew, *European armies and the conduct of war*, Routledge, London and New York, 2005, pp. 124-125.

¹² MacMillan, Margaret, *op. cit.*, pp. 313-316.

¹³ Wehler, Hans-Ulrich, *The German empire 1871-1918*, BERG, Oxford • New York, 1997, p. 159.

¹⁴ Görlitz, Walter, *op. cit.*, p. 96.

¹⁵ Mombauer, Annika, *Helmuth von Moltke and the Origins of the First World War*, Cambridge University Press, 2001, p. 34.

mai clară - a fost începută de acei birocrați tipici francezi și apoi dezvoltat în continuare prin inginerie și proces îndelungat de americani.¹⁶

Armata britanică

Sistemul și principiile statului-major britanic a reprezentat ceva aparte, dar cu o abordare foarte articulată a problemei. Plecând de la zilele Armatei Noului Model sub Cromwell, armata britanică și-a bazat organizarea stafului în trei părți: o diviziune care gestiona problemele operaționale, o „adjutantură”, care gestiona probleme de personal și probleme administrative conexe și o diviziune logistică. Această triplă componentă a fost uneori rezumată succint ca „misiune, oameni, material”.

Cu toate acestea, în timp ce mulți istorici au identificat Războiul Burilor (1899-1902) ca fiind un catalizator pentru schimbare și reformă în armata britanică, acest lucru a avut tendința de a se concentra asupra reformei la nivel organizațional, caracterizată prin crearea Armatei teritoriale și a Statului Major General.¹⁷

Spre deosebire de „micile războaie” din anii anteriori, conflictul din Africa de Sud a implicat în cele din urmă majoritatea armatei britanice, oferind avantajul unei experiențe de luptă comune pe care să se bazeze dezvoltarea viitoare. Mai mult decât atât, planificarea sângeroasă, organizarea și munca de informații care au fost întreprinse înainte de Războiul Burilor a determinat reînvierea dezbaterii privind oportunitatea instituirii unui sistem de stat major. În cele din urmă, acest lucru a dat roade în 1904, când reformele recomandate de Comitetul Esher au desființat postul de comandant-șef și l-au înlocuit cu primul Stat Major General al Marii Britanii, condus de învingătorul comandant al Războiului Burilor, Neville Gerald Lyttelton¹⁸, denumire schimbată în 1909 – Statul Major Imperial.¹⁹

Rolul și statutul Statului Major britanic erau inferioare într-o comparație cu cele de care se bucura Marele Stat Major german, care avea

¹⁶ Johnston, Paul, „Staff System and the Canadian Air Force”, Part 1 History of the Western Staff System, în *The Canadian Air Force Journal*, Summer 2008, Vol. 1, No. 2, p.21, <https://rcaf-arc.forces.gc.ca/en/cf-aerospace-warfare-centre/elibrary/journal/archives.page>, accesat la 22 aprilie 2020.

¹⁷ Jones, Spencer, *The Influence of the Boer War (1899 - 1902) on the Tactical Development of the Regular British Army 1902 – 1914*, Thesis or dissertation, University of Wolverhampton, 2009, p. 5.

¹⁸ *Ibidem*, pp. 40-41.

¹⁹ Palazzo, Albert, *From Moltke to Bin Laden : the relevance of doctrine in the contemporary military environment*, Land Warfare Studies Centre, Canberra, 2008, p. 21, https://researchcentre.army.gov.au/sp315_from_moltke_to_bin_laden-albert_palazzo.pdf, accesat la 29 mai 2020.

un mandat clar pentru pregătirea doctrinei pentru armata germană. Mai mult, spre deosebire de germani și francezi, Statului Major britanic îi lipsea propria identitate și nu reușea să ofere corpului de ofițeri un spirit de corp la nivelul întregii armate cu care membrii săi să se poată identifica. Într-o instituție dominată de drepturile și privilegiile regimentelor din punct de vedere social, statului major nou-născut îi lipsea puterea, influența și statutul.²⁰

În timp ce Statul Major General a jucat un rol important în elaborarea manualelor de instruire și a ținut conferințe regulate discutând probleme tactice, acest lucru nu a făcut prea mult pentru a rezolva lipsa doctrinei și diversitatea metodelor vizibile în formațiunile mai mici ale armatei britanice. O parte a problemei consta în faptul că Statul Major General era oarecum deconectat de ofițerii cu rang inferior ai Armatei Britanice.²¹

Întreaga armată în această perioadă se afla în controlul unui „cult de rang” care limitează dezbaterea dintre comandanții superiori și ofițerii subalterni, un factor care afectează grav capacitatea Statului Major de a elabora o doctrină care ar fi acceptată și pusă în aplicare la nivelurile inferioare. De exemplu, în 1905, a fost respinsă o propunere de publicare a rapoartelor cu privire la Tururile Statului Major General în beneficiul ofițerilor subalterni pe motiv că „probabil ar fi prea dificil pentru ofițerul regimentului”. La prima conferință a Statului Major General din ianuarie 1908, ofițerii sub gradul de colonel nu li s-a permis să participe la dezbateri, chiar dacă din cei 54 de ofițeri prezenți, 20 erau locotenent-colonei sau grade mai mici.²²

Avem, în această perioadă, și dezbateri parlamentare în care militarii cer imitarea modelului german, așa cum susținea maiorul Evans-Gordon în 7 martie 1902:

„Sistemul actual a împiedicat înalții oficiali să ia în considerare chestiuni importante de politică militară datorită unui volum de muncă de rutină forțată asupra lor. Nu exista un departament special în Ministerul de Război care să ia în considerare marile probleme ale războiului. De ce să nu iei taurul de coarne și să ai un șef de stat major și un departament pentru el? S-a spus ceva despre copierea germanilor în această chestiune, dar nu trebuie să ne fie rușine să copiem din Germania magnificul sistem de administrare a războiului pe care îl deține. ...nu trebuie să fie rușinat să audă ceva de la bărbați precum Von Roon și Von Moltke. Von Roon a

²⁰ *Ibidem*, pp. 21-22.

²¹ Jones, Spencer, *op. cit.*, p. 45.

²² *Ibidem*, pp. 45-46.

*construit ceea ce se numea Marele Stat Major, care îl avea în fruntea pe șeful Statului Major al armatei germane. Era un departament separat și ocupa o clădire separată. A fost împărțit în diferite ramuri, mobilizare, inspecție, sisteme feroviare și alte arme, fiecare dintre acestea fiind condusă de specialiști cu pregătire specifică, care au studiat orice combinație posibilă care ar putea fi întreprinsă în orice circumstanțe imaginabile în Germania sau în orice țară în orice situație posibilă, Germania ar putea fi îngrijorată. Fiecare detaliu a fost introdus și revizuit în fiecare an și actualizat, cu respectarea cuvenită a tuturor descoperirilor științifice care ar putea afecta armata, cu consecința firească că fiecare componentă a unei campanii a fost studiată cu mult înainte de eveniment. Contrastați starea lucrurilor cu ceea ce s-a întâmplat în această țară. Aveam un departament de informații, care asigura informații exacte, dar nu exista un departament căruia i-ar putea fi trimise informațiile colectate și care să le poată utiliza. Și nu a fost de nici un folos să colectăm informații, cu excepția cazului în care exista o forță calificată care să se ocupe de acestea și să le folosească atunci când au fost colectate. Nimeni nu putea fi pus pe nici o responsabilitate pentru această stare de lucruri și rezultatul a fost o ceartă nepotrivită într-un alt loc între secretarul pentru război și comandantul șef”.*²³

În 1912 a fost publicat un manual de stat major, cuprinzând elementele de bază ale doctrinei conducerii armatei britanice, care a rămas neschimbat în esența sa până în anii 1980. În timpul Marelui Război, britanicii aveau un sistem de stat major care a combinat unele caracteristici ale sistemului pruso-german cu propriile abordări tradiționale. De fapt, cele două surse se potriveau bine, deoarece amândouă aveau la filozofia „diarhieii statului major”. Manualul din 1912 a definit trei ramuri ale statului major care erau precizate printr-un cod aparte:

G - care se ocupa de probleme operaționale și a fost în principiu menit să fie apanajul absolvenților Academiei de Stat Major;

A - pentru Adjutantura generală, care se ocupa cu probleme de personal; și

Q - pentru Direcția generală de intendență, care se ocupa de ceea ce acum am numi logistică.

Însă în practică, ultimele două diviziuni au fost comasate într-una singură – AQ.²⁴

²³ *ARMY ESTIMATES, 1902–3*. HC Deb 07 March 1902 vol. 104 cc734-831, § 797, <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1902/mar/07/army-estimates-1902-3>, accesat la 12 aprilie 2020.

²⁴ Johnston, Paul, *op. cit.*, p. 22.

Armata franceză

Crearea statului major al armatei este o idee născută din înfrângere. Face parte din ceea ce este cel mai mare proiect al celei de-a treia republici: reconstrucția armatei. La 8 iunie 1871, administrația centrală a ministerului apărării era formată din trei direcții (personal, echipamente, control / contabilitate) și un stat major al ministrului, al cărui șef avea autoritate asupra biroului ministrului și peste alte două birouri: primul este responsabil pentru corespondența generală, mișcările trupelor, decorațiile și decretele colective; al doilea se ocupă cu cercetarea istorică și statisticile militare, dar și cu biblioteca, colecția generală de hărți și planuri, geodezie, topografie, desen, gravură și fotografie. Misiunea șefului de stat major al ministrului este pregătirea pentru război. Este de așteptat ca, în cazul unei campanii, personalul să rămână la minister pentru a pregăti și ordona executarea mișcărilor. Această timidă organizare a Statului Major al ministrului a inaugurat aproape patru decenii de reforme și schimbări profunde care au permis Franței să dobândească un comandament responsabil cu elaborarea planurilor de război și conducerea armatei către luptă. Statul major a fost apoi construit după modelul Statului Major German, dar structurile sale diferă de organizarea germană, deoarece puterea politică din Franța lasă puțină inițiativă militarilor în această perioadă²⁵.

În timp ce ideea separării de Statul Major General în caz de război (un stat major de interior, osatura unui nou stat major al ministrului și un stat major militar) a fost introdusă în începând cu 1880, administrația centrală a Ministerului de Război fiind reorganizată temeinic în noiembrie 1884. Statul Major al Ministrului era format din Șeful Statului Major al Ministrului, asistat de doi șefi adjuncți, un birou de personal și alte patru birouri (organizarea și mobilizarea armatei, statistici militare și studii ale armatelor străine, operațiuni militare și pregătirea armatei și în final transporturi) și depozitul de război (arhivele).²⁶

La 6 mai 1890, crearea statului major al armatei a fost un adevărat pas înainte. Legăturile care au unit soarta șefului Statului Major General cu cea a ministrului au fost eliminate. În timp ce își clarifică vocația operațională, Statul Major nu mai este o secție a ministrului. El devine statul major al armatei. În timp de război, trebuie împărțit în două părți: una rămâne la Paris, cealaltă formează nucleul statului major militar de operații.

²⁵ Bourlet, Michaël, "L'îlot Saint-Germain au tournant des XIXe et XXe siècles", în *Revue historique des armées*, No. 248, 2007, p. 5, <https://journals.openedition.org/rha/1373>, accesat la 28 martie 2020.

²⁶ *Ibidem*, p. 6.

Şeful Statului Major devine general-maior al comandantului-şef al grupului principal al armatei. Statul major al armatei este special responsabil de studierea problemelor legate de apărarea teritoriului şi pregătirea operaţiunilor de război. Are ca misiune mobilizarea armatei şi concentrarea acesteia în caz de război, utilizarea căilor ferate, canalelor, telegrafiei militare şi a baloanelor de observaţie. Organizarea şi instruirea serviciilor de spate ale armatei (componenta logistică), pregătirea manevrelor militare majore şi coordonarea activităţii Consiliului Suprem de Război este responsabilitatea sa. Studiul armatelor străine şi a diverselor teatre de război, compilarea documentelor statistice şi istorice sunt, de asemenea, responsabilitatea sa. În cele din urmă, misiunile militare în străinătate şi serviciul geografic sunt subordonate acestuia.²⁷

Cu toate acestea, şi în ciuda îmbunătăţirilor, această nouă organizare abordează doar parţial problema comandamentului-şef. Reforma din 1890 marchează începutul paradoxului „statului major cu două capete”, întrucât vicepreşedintele Consiliului Suprem de Război este liderul virtual al grupului principal al armatei în caz de război. Cu toate acestea, şeful Statului Major General este adus să cunoască mai bine forţele armate şi planurile de operaţii pe care comandantul-şef le desemnează. Această organizare a supravieţuit mai mult de două decenii fără modificări majore. Cu toate acestea, problema comenzii nu este încă complet rezolvată. În 1911, şeful Statului Major General a primit, cu sarcina de a se pregăti pentru război, aceea de a conduce armata în luptă. Un an mai târziu, şeful Statului Major a devenit şeful direct al Statului Major General.²⁸

Armata americană

În ceea ce priveşte armata Statelor Unite, abia în 1902 Elihu Root, secretar de război sub preşedinţii McKinley şi Roosevelt, a introdus conceptul de Stat Major pentru armata americană pentru a atenua confuzia cauzată de problemele de comandă la nivelurile superioare a armatei, aşa cum a fost observat în războiul hispano-american. Scopul lui Root a fost crearea şi organizarea unei organizaţii militare al cărei obiectiv primordial era exclusiv realizarea planificării pentru operaţiuni viitoare, fără a fi preocupaţi cu privire la intruziunea sau perturbarea cauzată de operaţiunile existente sau de alte sarcini. Pentru a ameliora şi mai mult confuzia de comandă, generalul comandant al armatei urma să fie re-desemnat şef al Statului Major General şi a cărui îndatorire este „să sfătuiască, să informeze şi să asiste un ofiţer superior care are comanda şi să îl reprezinte, acţionând

²⁷ *Ibidem.*

²⁸ *Ibidem*, pp. 6-7.

în numele său și prin autoritatea sa în îndeplinirea politicilor sale și asigurarea executării comenzii sale”.²⁹

Conceptul lui Root a fost practic același model pe care l-au urmat prusacii - și din aceleași motive - în primul deceniu al secolului al XIX-lea, în ciuda comentariilor sale că „nici sistemul nostru politic, nici sistemul nostru militar, nu fac potrivit să avem un statul major organizat precum Statul Major german sau ca Statul Major francez ...” Cu toate acestea, Root a recunoscut importanța unei organizații de personal independente de structura de comandă.³⁰

Legea Statului Major General din 14 februarie 1903 a dus la apariția acestui corp militar care a fost creat pentru a fi select și format dintr-un grup de experți instruiți pentru a planifica războiul, mai degrabă decât pentru a efectua rutina îndatoririlor administrative, cu excepția celor necesare în coordonarea războiului. Ce rol avea să joace acest stat major în timp de război, totuși, nu a fost specificat.³¹

Armata rusă

Marele Stat Major rus, ca și cel al altor țări europene, a rezultat din apariția armatei de masă și a războaielor napoleoniene. Cu toate acestea, nu a apărut ca organul central al armatei ruse decât la câțiva ani buni după aceste războaie. În timpul domniei lui Nicolae I (1825-1855) funcțiile acestei instituții erau îndeplinite de două organe destul de mici, Statul Major (Glavnyi shtab) și Departamentul Statului Major General (Departamentul General 'nogo shtaba). Statul Major principal, direct subordonat țarului, avea autoritate asupra Ministerului Războiului, care includea Departamentul Statului Major General. Pentru că descentralizarea este contrară conceptului de stat major, niciuna dintre aceste două instituții nu a funcționat adecvat. Înfrângerea din Războiul Crimeii a dovedit că reformele erau o necesitate urgentă. Schimbarea a avut loc în 1865, când Miliutin, în calitate de ministru de război, a subordonat Marele Stat Major Ministerului de Război și i-au fost repartizate mai multe sarcini clar definite; Departamentul Statului Major General a devenit parte al Statului Major Principal - echivalentul său cu Secțiunea Operațiuni. Mai mare, organul renovat a fost desemnat să se ocupe de problemele specifice avute în vedere în organizarea Statului Major General: organizare, mobilizare, instruire, informații și, cel mai important, coordonarea tuturor armelor și ramurilor ale armatei în

²⁹ Bender, Jason M., *op. cit.*

³⁰ *Ibidem.*

³¹ Hixson, John A., *op. cit.*, p. 14.

pregătirea războiului. Marele Stat Major s-a extins iar personalul său s-a schimbat.³²

În 1905–6 Rusia și-a reorganizat statul major general, numind în fruntea lui un expert. Țarul spera astfel să ofere o legătură directă între el și armată pentru a ocoli ministerul de război, care se subordona Dumei³³.

Particularitatea sistemului rus, așa cum se arată în distribuția ofițerilor de stat major, trebuie comparat cu sistemul german, considerat atunci a fi cel mai bun și mai influent din Europa și care a servit ca model pentru sistemul rusesc. În anii imediat anteriori Primului Război Mondial, jumătate din ofițerii de stat major germani serveau în organele centrale; în armata rusă doar o cincime din *Genshtabisty* au fost repartizați la „Administrația principală a Statului Major General” (în 1913, 132 dintr-un total de 700 ofițeri de stat major). Chiar dacă armata rusă era formată din 37 corpuri de armată în comparație cu 20 în armata germană, raportul sugerează că filozofia rusă al Statului Major General și al ofițerilor Statului Major General era diferit față de conceptul german. Majoritatea generalilor și două treimi din ofițerii inferiori (căpitani) aparținând Statului Major al Germaniei serveau în organele militare centrale, în timp ce diferența acestor ofițeri serveau în unități de luptă; în Armata rusă, aproape toți ofițerii juniori au servit în unități luptătoare. În „Organele militare centrale” din Rusia, cum erau Administrația Ministerului de Război și Academia Statului Major General și, de asemenea, în multe alte instituții militare de învățământ existau, conform *Voennaia Entsiklopediia* din 1912, 214 ofițeri de stat major. În același timp, 575 ofițeri de stat major serveau în personalul districtelor militare, corpurilor de armată, diviziilor și cetăților.³⁴

Punctul de cotitură în cariera unui ofițer în Armata imperială rusă era când a fost avansat la gradul de locotenent-colonel (podpolkovnik) - primul rang de *shtab-ofitser*. Primul în poziția de comandă de importanță deosebită era cea a unui regiment cu rangul de colonel. De regulă, ofițerii de stat major au atins aceste poziții mult mai repede decât alți ofițeri. Din cei 53 absolvenți ai Academiei în 1899, 21 au fost colonei după 15 ani, iar alți 21 după 17 ani, în timp ce masa principală de ofițeri de linie, cei din rândurile gradului de căpitan, nici nu puteau să se gândească la promovarea la primul grad de *shtab-ofitser* (locotenent-colonel) în aceeași perioadă de timp. În anii

³² Mayzel, Matitiahu, „The formation of the Russian General Staff, 1880-1917: A social study”, în *Cahiers du monde russe etsoviétique*, vol. 16, n°3-4, Juillet-Décembre 1975, p. 298, https://www.persee.fr/doc/cmr_0008-0160_1975_num_16_3_1241, accesat la 12 ianuarie 2020.

³³ Strachan, Hew, *op. cit.*, p. 125.

³⁴ Mayzel, Matitiahu, *op. cit.*, p. 313.

chiar înainte de Primul Război Mondial, când în Genshtabisty erau doar aproximativ 2% din corpul ofițerilor, acești ofițeri au comandat o treime din regimentele de infanterie, ajungând la această poziție după 20-21 de ani de serviciu, în timp ce ofițerii de linie care serveau în aceeași perioadă de timp comandau numai un batalion. Acest raport a fost oarecum mai mare decât cel al perioadei imediat după războiul ruso-japonez, când Genshtabisty a constituit nu mai mult de 25% din comandanții regimentelor. Aceasta a devenit aproape regula că cu cât gradul era mai înalt, cu atât era mai probabil să fie ținut de un Genshtabist. În 1912, pentru care există câteva cifre, 62% din comandanții de corp de armată, 68% din comandanții diviziilor de infanterie și 77% din comandanții diviziilor de cavalerie erau ofițeri de stat major.³⁵

Armata japoneză

Am lăsat spre final acest sistem militar dintr-un motiv simplu, este singurul care nu adaptează un model de organizare militară, ci îl preia *ad-litteram* pe cel german în cadrul mai largului proces de occidentalizare al societății japoneze în perioada Meiji.

Înființarea în 1878 a unui stat major autonom pentru armată - în mare parte la implicarea lui Katsura Tarō, un tânăr ofițer care tocmai se întorsese în Japonia după șase ani în Germania - a fost primul dintr-o serie de schimbări organizatorice care au continuat până la Reforma din 1889 cu Edictul de Conscriptie, modificări care s-au bazat în mare parte pe modelul militar german.

Principalul său consilier german, maiorul Klemens Meckel, a inițiat studiul planificării strategice, al informațiilor, al mobilizării, al comunicațiilor și al aprovizionării, educând astfel comandanții japonezi la un nou nivel de performanță. Prelegerile sale de strategie au dat, de asemenea, unei majorități dintre comandanți o conștientizare acută a importanței militare a Coreei pentru Japonia³⁶.

A marcat apariția unei a doua generații de lideri organizaționali, a căror pregătire profesională mai aprofundată și o cunoaștere mai profundă a sistemului occidental i-a determinat să dorească schimbări în structurile înființate într-o fază anterioară a dezvoltării. Dar și aceste schimbări vor fi prezidate de prima generație de lideri.

Scopul general din spatele schimbărilor organizaționale din această a treia fază a fost puternic influențat de evoluțiile forțelor militare europene la zi. Într-adevăr, erau la fel: autonomie mai mare, coordonare și control mai

³⁵ *Ibidem*, p. 314.

³⁶ Breasley, W.G., *Japanese Imperialism, 1894-1945*, Clarendon Press, Oxford, 1987, p. 36.

eficiente, acces mai sigur la resursele necesare. La fel, schimbările au avut obiective similare: creșterea dimensiunii organizaționale (și a cererii de resurse) și profesionalismul militar în creștere. Acest ultim deziderat a fost simbolizat prin deschiderea, în 1883, a Colegiului de Război al Armatei Japoneze, o unitate de învățământ de elită pentru instruirea ofițerilor de stat major; modelul și doi dintre instructori erau germani³⁷.

Din anii 1870, cele mai multe armate europene continentale și-au îndreptat atenția pe formarea unei elite intelectuale în corpul lor de ofițeri pentru a servi în birouri centrale dedicate colectării și evaluării informațiilor, istoriei militare, doctrinei tactice și planificării operaționale. Până la începutul secolului XX flotele copiau armatele terestre, iar Marea Britanie și America urmau trendul continental. În multe feluri, acești ani au reprezentat perioada formativă pentru planificare strategică modernă și a arătat prin *Großer Generalstab* și omologii săi - *Etat-major de l'armée* din Paris, *Glavnyi Shtab* din Sankt Petersburg, *Generalstab* din Viena, *Stato Maggiore* la Roma - că o astfel de planificare a fost concentrată³⁸.

Drumul către războiul modern era deschis, iar statul major își va consolida poziția centrală în cadrul oricărui organism militar.

A SPECIAL MILITARY INVENTION – THE GENERAL STAFF

-abstract-

Keywords: Great General Staff, War Academy, size of the staff, war minister, operational planning.

The General Staff is outlined in a modern form in the second half of the nineteenth century and even at the beginning of the twentieth century in all major armies as an imitation of the German model, which had demonstrated its importance by a series of victories in the wars of 1864, 1866 and 1870-1871. Two variants of organization will emerge until 1914, German and French, having the same set of functions in planning, coordinating and supervising military actions.

Beside the number of main divisions, 2, 3, 4 or more, the obligation to graduate a War Academy for all staff officers was universal, which would

³⁷ Jansen, Marius B., Rozman, Gilbert, *Japan in Transition: From Tokugawa to Meiji*, Princeton University Press, 2014, p. 185.

³⁸ Stevenson, David, „Strategic and Military Planning, 1871–1914”, în Talbot C. Imlay (Ed.), *The Fog of Peace and War Planning. Military and Strategic Planning under Uncertainty*, Routledge, London and New York, 2007, p. 81.

lead to a high level of training, but also a privileged status in the structure of the military.